

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO. 410.020.03.2017
P/17/049

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/049 – Lokalne formy ochrony przyrody
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Ryszard Kokociński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/121/2017 z dnia 21 lipca 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-3)
Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta i Gminy w Międzychodzie, ul. Marszałka Piłsudskiego 2, 64-400 Międzychód
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Wolny, Burmistrz Międzychodu od 1 grudnia 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 4-6)

I. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ działania Gminy w zakresie stworzenia prawnych, organizacyjnych i finansowych warunków dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody, podejmowanych w sposób legalny, gospodarny i skuteczny.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Współpraca komórek organizacyjnych Urzędu odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne, gospodarkę nieruchomościami oraz ochronę środowiska i przyrody, skutkowałą opracowaniem spójnych dokumentów strategicznych² Gminy w kwestii ochrony lokalnych form ochrony przyrody. NIK ocenia pozytywnie zapewnianie w budżecie Gminy środków na działania dotyczące ochrony przyrody, bieżącą współpracę z Nadleśnictwami w zakresie przeglądów i kontroli pomników przyrody i użytków ekologicznych, prawidłowe ich oznakowanie i wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz działalność informacyjno-edukacyjną o lokalnych formach ochrony przyrody. Wydatkowanie środków na utrzymanie i ochronę lokalnych form ochrony przyrody było zgodne z wewnętrznymi regulacjami obowiązującymi w Gminie oraz przyniosło zakładane efekty.

Nieprawidłowością ujawnioną w toku kontroli, było nierzetelne sporządzenie sprawozdania statystycznego SG-01 za 2015 i 2016 rok.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawne, organizacyjne i finansowe warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody

Opis stanu faktycznego

1. Do obowiązków Referatu Komunalno-Środowiskowego Urzędu³ należało planowanie strategiczne w ochronie środowiska, w szczególności opracowanie, realizacja, monitoring oraz raportowanie gminnego programu ochrony środowiska.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

² Strategii rozwoju gminy, programie ochrony środowiska, studium i mpzp.

³ Regulamin Organizacyjny przyjęty Zrządzeniem Burmistrza nr K3.120.1.2016 z 4 stycznia 2016 r.

Kwestie związane z lokalnymi formami ochrony przyrody realizował pracownik tego referatu, któremu w zakresie czynności przypisano te obowiązki.

(dowód: akta kontroli str.

2. Plany rzeczowo-finansowe Gminy, w latach 2015-2017, uwzględniały działania dotyczące lokalnych form ochrony przyrody. Dotyczyły one pielęgnacji drzew, korekty korony drzewa pomnika przyrody wraz z usunięciem posuszu oraz wykonania ekspertyzy dendrologicznej drzewa pomnika przyrody. Do Urzędu nie wpływały pisma lub skargi na niszczenie lokalnych form ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

3. Nie określono standardów działań dla zachowania lokalnych form ochrony przyrody. Z wyjaśnienia pracownika Urzędu odpowiedzialnego za sprawy lokalnych form ochrony przyrody wynika, że wizytacje form ochrony przyrody i ich częstotliwość, uzależniona była od innych bieżących obowiązków, jakie musiał realizować.

(dowód: akta kontroli str.

4. Środki pozyskane z opłat i kar za korzystanie ze środowiska, w planach wydatków Gminy przeznaczane były m.in. na wykonywanie zadań dotyczących lokalnych form ochrony przyrody takich jak zabiegi pielęgnacyjne drzew oraz opracowania i ekspertyzy dotyczące ochrony środowiska. Rocznie na te działania zabezpieczano 50 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str.

5. W sprawozdaniu SG 01 Dział 2 za 2015 r. wykazano, że na terenie Miasta i Gminy Międzychód było 196 pomników przyrody, w tym 170 pojedynczych drzew, 15 grup drzew, jedna aleja, 10 krzewów, 26 użytków ekologicznych o powierzchni 56,54 ha oraz dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe o powierzchni 73,90 ha.

W sprawozdaniu za 2016 r. wykazano 195 pomników przyrody, w tym 170 pojedynczych drzew, 14 grup drzew, jedną aleję, 10 krzewów oraz 26 użytków ekologicznych o powierzchni 56,54 ha i dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe o powierzchni 73,90 ha.

Różnica danych w sprawozdaniach z 2015 r. a 2016 r. o jeden pomnik przyrody (grupę drzew), wynikała z naturalnego wylamania konarów drzew, którym uchwałą Rada Miejska Międzychodu⁴ zniosła formę ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

6. Dane w sprawozdaniu SG-01 za 2016 r. były niezgodne z ewidencją lokalnych form ochrony przyrody, sporządzoną na podstawie uchwał, decyzji i zarządzeń stanowiących lokalne formy ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

7. Pomniki przyrody ustanowiono 13 orzeczeniami Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z lat 1954-1957, 12 decyzjami Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z lat 1957-1975, trzema Decyzjami Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Gorzowie Wielkopolskim z lat 1975-1983, ośmioma rozporządzeniami Wojewody Gorzowskiego z 1991 r. oraz 92 uchwałami Rady Miasta i Gminy a następnie Rady Miejskiej Międzychodu z lat 1994-2010. Użytki ekologiczne ustanawiano uchwałami Rady z lat 2000-2014 oraz rozporządzeniem Wojewody Gorzowskiego z 1993 r. Urząd nie posiada dokumentacji o ustanowieniu dwóch zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

(dowód: akta kontroli str.

⁴ Nr XXXII/298/2016 z 8 listopada 2016 r.

8. Gmina nadzorowała 5 szt. użytków ekologicznych (wyspy), 40 szt. pomników przyrody usytuowanych na terenach osób prywatnych oraz 45 szt. pomników przyrody usytuowanych na własnych terenach.

(dowód: akta kontroli str.

9. Nie zawierano dodatkowych porozumień lub umów na wykonywanie nadzoru i wykonywanie ochrony z podmiotami zewnętrznymi, wskazanymi jako nadzorujących w aktach prawnych ustanawiających daną formę ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

10. Gminy położona jest na obszarach chronionych takich jak: Pszczewski Park Krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu H, obszar Natura 2000, Ostoja Międzychodzko – Sierakowska. Poza ww. obszarami chronionymi znajduje się pięć pomników przyrody zlokalizowanych w Międzychodzie.

Pomnikami przyrody zarządza Gmina oraz Nadleśnictwo Bolewice i Międzychód. Podmioty te zostały wskazane w uchwałach stanowiących.

(dowód: akta kontroli str.

11. Na gruntach prywatnych położonych było 40 lokalnych form ochrony przyrody (pomników przyrody-drzew). Z tymi podmiotami nie zawarto porozumień lub umów w sprawie ochrony tych obiektów.

Pani Lidia Górna Inspektor Urzędu odpowiedzialna za lokalne formy ochrony przyrody, podała, że: „W przypadku pomników przyrody zlokalizowanych na gruntach prywatnych występują m.in. następujące problemy:

- brak możliwości bieżącego nadzoru, przeprowadzania kontroli i oględzin drzew lub dokonywania jakichkolwiek prac w godzinach pracy Urzędu. Właściciele terenu są często osobami pracującymi, wymagana jest konieczność uzyskania ich oficjalnej zgody na wejście na teren.

- w przypadku zmiany zarządzającego nieruchomością – drzewo rosnące na terenie probostwa oznaczone były tabliczką, która „zniknęła” lub prawdopodobnie została zdjęta przez poprzedniego proboszcza (fakt ten nie został zgłoszony do Urzędu) a obecny proboszcz nie ma świadomości, że drzewo rosnące na terenie przy probostwie to pomnik przyrody.

- przekonania właściciela terenu do objęcia drzewa ochroną pomnikową, na przykładzie. płatanu klonolistnego rosnącego na terenie przykościelnym. Proboszcz nie jest zainteresowany objęciem ochroną prawną tego drzewa z uwagi na fakt, iż w jego ocenie drzewo stanowi zagrożenie dla budynku kościoła (rozbudowana korona zacienia budynek i powoduje zawilgocenie ścian) i w przypadku ewentualnego usunięcia drzewa lub przycinania korony będzie miał z tym problemy.

(dowód: akta kontroli str.

12. Strategia Rozwoju Gminy na lata 2015-2023⁵ oraz zaktualizowany Gminny Program Ochrony Środowiska i Prognoza Oddziaływania na Środowisko⁶ w latach 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024 uwzględniały zagadnienia dotyczące utrzymania i dbałości o lokalne formy ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

12 a, W Programie określono działania dotyczące bieżącej pielęgnacji zasobów przyrodniczych wraz z ochroną obszarów i obiektów prawnie chronionych, ochronę zasobów leśnych oraz prowadzenie stałego monitoringu w celu zapobieżenia zagrożeniom. Zalecono by w Planach Zagospodarowania Przestrzennego dla obszarów przeznaczonych pod zalesienie uwzględniać promowanie zachowań

⁵ Przyjętą uchwałą Rady Miejskiej Międzychodu nr XIX/172/2015 z 8 grudnia 2015 r.

⁶ Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XLIV/407/2017 z 4 lipca 2017 r.

zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu oraz wskazywano na potrzebę rozwoju bezpiecznej dla środowiska nowoczesnej infrastruktury rekreacyjnej.

(dowód: akta kontroli str.

12. b, c. Dane zawarte w Programie Ochrony Środowiska były zgodne z danymi podanymi w sprawozdaniu SG 01, a zaplanowane działania były ze sobą spójne, nie wykluczały się wzajemnie.

(dowód: akta kontroli str.

13. a, b. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Międzychód⁷ (dalej: Studium), uwzględniało zagadnienia dotyczące lokalnych form ochrony przyrody. Ujęto w nim występowanie wszystkich lokalnych form ochrony przyrody takich jak rezerваты przyrody, park krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne w tym wyspy uznane za użytki ekologiczne, pomniki przyrody w postaci drzew, alej, głazów narzutowych. Lokalizacje tych obiektów i obszarów oznaczono na mapach.

13 c. Zasady ochrony przyrody przyjęte w Studium zakładały, zachowanie i ochronę unikalnych walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu terenów gminy, które wskazane zostaną w odpowiednich planach ochrony parku krajobrazowego oraz terenów rezerwatów, a także w planach zadań ochronnych sporządzonych dla obszarów Natura 2000. Przyjęto, że obiekty chronione oznakowane zostaną tablicami informacyjno-edukacyjnymi.

Wskazano na obowiązki:

- egzekwowania przestrzegania prawa na terenach chronionych, szczególnie przed zawłaszczeniem na inne cele, wypalaniem, zaśmiecaniem, masową penetracją ludzką:

- zachowania stosunków wodnych w obrębie torfowisk z wyjątkiem ewentualnych, precyzyjnie zaplanowanych prac mających na celu restytucję torfowiska, a także na niepodejmowanie w ich sąsiedztwie działań mogących wpłynąć na stosunki wodne. - nie wycinania drzew, krzewów nadbrzeżnych i innej roślinności, nie zabudowywania brzegów zbiorników wodnych oraz nie niszczenia istniejących miedz, krzewów i drzew śródpolnych, zarośli i zadrzewień,

- odtworzenia dawnej kompozycji parków wiejskich i podworskich,

- prowadzenia gospodarki leśnej zgodnej z obowiązującymi planami urzędzenia lasu, z preferencją gatunków liściastych, a na siedliskach bagiennych i wilgotnych, powstrzymać procesy odwodnienia tych siedlisk oraz unikać metod odnawiania lasu głęboko ingerującego w warunki siedliskowe,

- nie wykaszania trzcinowisk i oczeretów w obrębie zbiorników w okresie lęgów ptaków, na ekstensywnie użytkowanych stawach pozostawić rozległe fragmenty niewykaszanej roślinności,

- ochrony stanowisk rzadkich i silnie zagrożonych gatunków ptaków oraz wspierać rozwój turystyki i rekreacji przyjaznej dla środowiska,

-- dopuszczenia do renaturyzacji na ciekach uregulowanych, jednak bez spontanicznego kształtowania się ich koryta, które może powodować zagrożenia powodziowe dla terenów przyległych;

(dowód: akta kontroli str.

14. W 2014 r. oraz w 2016 r. sporządzono dwa opracowania ekofizjograficzne na potrzeby zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy, zawierające m.in. charakterystykę poszczególnych elementów przyrodniczych występujących na tym terenie. Zapisy dotyczące lokalnych form ochrony przyrody zawarte w studium, były spójne z opracowaniem ekofizjograficznym.

⁷ Przyjęto Uchwałą Rady Miejskiej Międzychodu nr XXXIV/323/2016 z 20 grudnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli str.

15. Na terenie Gminy obowiązywały 62 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dalej: mpzp), obejmujące powierzchnię 4936,2 ha, tj. 17 % całkowitej powierzchni.

- Badaniem objęto trzy mpzp o łącznej powierzchni 1608,7 ha, które stanowiły 32 % powierzchni objętej mpzp. Plany zawierały lokalizację, granice i sposoby zagospodarowania terenu lub obiektów podlegających ochronie w postaci lokalnych form ochrony przyrody.

- W obszarach objętych planem, ochroną objęto podstawowe elementy istniejącego systemu przyrodniczego wskazane na rysunkach planu, takie jak pomniki przyrody, korytarze ekologiczne, użytki ekologiczne, istniejące systemy kanałów melioracyjnych, tereny parku, oraz zieleni wokół jezior.

- Określono zakaz lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska, inwestycji mogących ograniczać stan środowiska w obrębie mpzp oraz zakaz wprowadzania nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych do ziemi i wód powierzchniowych, rolniczego wykorzystywania ścieków, budowy zakładów przemysłowych, których działalność jest szkodliwa dla środowiska mimo zastosowania technicznych środków neutralizujących zanieczyszczenia, budowy ferm hodowlanych, składowania środków i odpadów promieniotwórczych.

- Zapisy w mpzp dotyczące lokalnych form ochrony przyrody, były spójne z zapisami studium, opracowaniem ekofizjograficznym i programem ochrony środowiska oraz zgodne były z ustaleniami wprowadzającymi aktem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody, dotyczącą ochrony i obowiązujących zakazów.

(dowód: akta kontroli str.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W sprawozdaniu SG-01 za 2016 r. wykazano 195 pomników przyrody, w tym 170 drzew pojedynczych, 14 grup drzew, 1 aleję oraz 10 krzewów, natomiast ewidencja Gminna sporządzona na podstawie uchwał, decyzji i rozporządzeń stanowiących pomniki przyrody, zawierała dane o 128 pomnikach przyrody, w tym 108 drzewach pojedynczych, 15 grupach drzew z 231 drzewami, trzech alejach oraz o dwóch grupach krzewów.

W sprawozdaniu statystycznym SG 01 podano dane niezgodne ze stanem faktycznym, czym naruszono przepisy art. 56 ustawy z 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej⁸.

Rafał Ciszewicz Z-ca Burmistrza wyjaśnił, że: „Rozbieżności w ilości pomników przyrody podawane w sprawozdaniu SG-01 a ilością zawartą w bazie gminnej wynikają z faktu policzenia pojedynczych drzew ujętych pod jednym numerem pomnika przyrody. Od kilku miesięcy prowadzona jest szczegółowa weryfikacja i aktualizacja posiadanego zestawienia lokalnych form ochrony przyrody – pomników przyrody. Z uwagi na fakt, iż zakres tematyczny jest bardzo szeroki a aktualizacja informacji wymaga wizji terenowej i niejednokrotnie angażowania podmiotów zewnętrznych (m.in. osób prywatnych, Nadleśnictwa), jak również z uwagi na fakt, iż tematyka lokalnych form ochrony przyrody jest jednym z wielu elementów zakresu obowiązków insp. ds. zieleni, dokonanie aktualizacji tej bazy jest czasochłonne.

Po zakończeniu prac związanych z aktualizacją bazy, podjęte zostaną stosowne działania mające na celu ujednoczenie wszystkich spisów lokalnych form ochrony przyrody”.

(dowód: akta kontroli str.

⁸ Dz. U. z 2016 r. poz.1065 j.t.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości, stworzenie prawnych, organizacyjnych i finansowych warunków dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody. Ujęcie w regulaminie organizacyjnym Urzędu, oraz w spójnych dokumentach strategicznych⁹ Gminy, kwestii ochrony lokalnych form ochrony przyrody, potwierdziło właściwą współpracę komórek organizacyjnych Urzędu odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne, gospodarkę nieruchomościami oraz ochronę środowiska i przyrody. Gmina zapewniała w budżecie wystarczające środki na działania dotyczące lokalnych form ochrony przyrody oraz bieżąco współpracowała z Nadleśnictwami nadzorującymi lokalne formy ochrony przyrody.

Działaniem nierzetelnym było podanie w sprawozdaniu statystycznym SG-01 danych niezgodnych ze stanem faktycznym.

2. Legalność i skuteczność podejmowanych działań

Opis stanu faktycznego

16. W okresie objętym kontrolą podjęto jedną uchwałę¹⁰ o zniesieniu formy ochrony przyrody dla grupy drzew (składającej się z dwóch lipy drobnolistnych i jesionu) uznanych za pomniki przyrody w obrębie Nadleśnictwa Międzychód.

(dowód: akta kontroli str.

17. Gmina przesłała 15 września 2016 r. Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu (dalej: RDOŚ) celem uzgodnienia, projekt uchwały znoszący formę ochrony przyrody grupy drzew zlokalizowanych na działce nr ewid. 152/3 obręb geodezyjny Międzychód Nadleśnictwo wraz dokumentacją fotograficzną oraz kserokopią pisma Nadleśnictwa.

RDOŚ uzgodnił 26 października 2016 r. przedłożony projekt uchwały. Okres od wydania postanowienia do podjęcia uchwały umożliwił uprawomocnienie się wydanego postanowienia.

(dowód: akta kontroli str.

18. Nie stwierdzono przypadków podjęcia przez Radę uchwał, pomimo że RDOŚ nie uzgodnił projektu.

(dowód: akta kontroli str.

19. W latach 2015-2017 (I półrocze), Rada nie podejmowała uchwał o ustanowieniu form ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

20. Przyczyną podjęcia uchwały o zniesieniu formy ochrony przyrody była utrata wartości przyrodniczych przez grupę drzew oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego. Grupa drzew rosła w pobliżu budynku mieszkalnego oraz w bezpośrednim sąsiedztwie jego ogrodzenia. Drzewa te posiadały koronę wykształconą w jedną stronę, skierowaną na budynek. Latem 2016 r. wiele konarów zostało odłamanych w wyniku huraganowego wiatru, które uszkodziły dach domu. Ubytki posiadały również pnie drzew.

Na terenie oraz w pobliżu tych drzew, nie prowadzono wcześniej inwestycji oraz Gmina nie wydała zezwolenia lub ustaliła warunków zabudowy. Teren ten należy do Nadleśnictwa Międzychód.

(dowód: akta kontroli str.

21-23. Do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz RDOŚ nie przekazywano informacji o ustanowieniu form ochrony przyrody, ponieważ nie było w kontrolowanym okresie przypadków podjęcia takich uchwał. Nie stwierdzono

⁹ Strategii rozwoju gminy, programie ochrony środowiska, studium i mpzp.

¹⁰ Uchwała Rady Miejskiej Nr XXXII/298/2016 z 8 listopada 2016 r.

przypadków podejmowania przez Radę uchwał w sprawie danej formy ochrony przyrody, która zmieniałaby listę obowiązujących zakazów lub granic.

(dowód: akta kontroli str.

24 i 25. Oględziny trzech użytków ekologicznych, 16 pojedynczych drzew pomników przyrody, jednego pomnika przyrody –grupy trzech cisów oraz alei drzew, wykazały, że użytki ekologiczne „Bagno Borek”, „Mszar” oraz torfowisko „Aleksandrowo” oznaczone były tablicami informacyjnymi zgodnie z art. 115 ust 1 ustawy o ochronie przyrody. Tablice te odpowiadały wzorom określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzoru tablic¹¹. Zawierały informacje o nazwie formy ochrony przyrody oraz o zakazach obowiązujących na tych obszarach. Nie stwierdzono ingerencji człowieka w ekosystem tych obszarów a wartości, dla których je utworzono były zachowane. Użytki ekologiczne znajdują się na obszarze Natura 2000 i obszarze H, a ponadto użytki „Mszar” i „Aleksandrowo” na terenie Sierakowskiego Parku Krajobrazowego. Użytek „Bagno Borek” znajduje się w Ostoi Sierakowsko-Międzychodzkiej. Nadzór nad nimi sprawuje Nadleśnictwo Międzychód. Drzewa pomniki przyrody posiadały tabliczki odpowiadające wzorom określonym ww. rozporządzeniu.

(dowód: akta kontroli str.

Nadleśnictwa Międzychód, zwróciło się 4 stycznia 2017 r. do Rady Miejskiej Międzychodu o wyrażenia zgody na wykonanie prac związanych z wycinką drzew i krzewów na potrzeby ochrony użytków ekologicznych „Torfowisko Aleksandrowo” i „Mszar”. Komisja Rolnictwa i Ochrony Środowiska Rady 14 lutego 2017 r. po zapoznaniu się z celowością planowanych prac, pozytywnie zaopiniowała wniosek i na podstawie art. 45 ust 2 pkt 1 uoop, wyraziła zgodę na przeprowadzenie wnioskowanych prac¹², oraz zastrzegła, że wszelkie podjęte przez Nadleśnictwo działania na ww. obszarach mają służyć ochronie przed degradacją cennych zbiorowisk roślinnych, dla których ochrony zostały powołane ww. użytki ekologiczne.

(dowód: akta kontroli str.

W kontrolowanym okresie Burmistrz nie składał Radzie raportu z wykonania programu ochrony środowiska.

Z-ca Burmistrza wyjaśnił, że: „W związku z przyjęciem w 2017 r. przez Radę Programu Ochrony Środowiska i Prognozy Oddziaływania na Środowisko¹³ w latach 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024, raport z wykonania programu przedłożony zostanie w 2018 r.”

(dowód: akta kontroli str.

26. Lidia Górna inspektor ds. zieleni Urzędu wyjaśniła, że: „W przypadku lokalnych form ochrony przyrody będących w zarządzie Gminy, kontrole i wizytacje prowadzone są w trybie ciągłym, w ramach moich obowiązków lub na wyraźne zgłoszenie właścicieli terenu, na których ustanowione są pomniki przyrody lub zarządcy terenów gminnych tzn. sołtysów oraz Nadleśnictw Międzychód i Bolewice. Z wizytacji takich nie sporządzałam żadnych notatek, Wskazać jednak należy, że efektem takich kontroli było m.in. w 2015 r. natychmiastowa, eliminująca zagrożenie dla bezpieczeństwa osób i mienia - korekta korony drzewa pomnikowego lipy drobnolistnej oraz zlecenie w 2016 r. badania pnia drzewa pomnikowego – ekspertyza dendrologiczna drzewa przy użyciu tomografu dźwiękowego.”

(dowód: akta kontroli str.

¹¹ Dz. U. Nr 268, poz. 2665

¹² Polegających na wycince drzew oraz nalotów i podrostów brzozy, olszy i sosny degradujących siedlisko (torfowisko przejściowe) na użytku ekologicznym „Torfowisko Aleksandrowo” oraz usunięcie roślinności krzewiastej i drzewiastej (wierzba, brzoza, olsza), zarastającej siedlisko mszaru wełniankowego na użytku ekologicznym „Mszar”.

¹³ Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XLIV/407/2017 z 4 lipca 2017 r.

27. Nie stwierdzono przypadków naruszenia zakazów wprowadzonych w odniesieniu do lokalnych form ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.)

28. Nadleśnictwa Międzychód i Bolewice corocznie we wrześniu przeprowadzają przeglądy formy ochrony przyrody, zlokalizowanych na ich terenach. Protokoły z tych przeglądów przekazywane są Gminie. Forma przekazywania tych informacji nie zostało sformalizowana. Stanowi ona dobrą praktyką współpracy Gminy z Nadleśnictwami. W informacji z 2016 r. Nadleśnictwa Międzychód i Bolewice podały, że przeglądem objęło odpowiednio 44 i 77 pomniki przyrody. Ponadto Nadleśnictwo Bolewice objęło przeglądem rezerwat przyrody „Dolina Kamionki” oraz przeprowadziło monitoring obszarów Natura 2000.

(dowód: akta kontroli str.)

29. W latach 2015-2017 (I półrocze) Gmina nie wniosowała do podmiotów nadzorujących ochronę lokalnych form ochrony przyrody, o wykonanie dodatkowych działań na rzecz obiektów lub obszarów chronionych.

(dowód: akta kontroli str.)

30. W kontrolowanym okresie, Burmistrz wydał decyzję¹⁴ na usunięcie jednego drzewa z gat. lipa drobnolistna z grupy drzew pomnikowych, rosnącego na terenie działki nr ewid. 152/5 obręb geodezyjny Międzychód Nadleśnictwo.

Wydanie decyzji poprzedzone zostało wizją lokalną udokumentowaną zdjęciami oraz uchwałą Rady Miejskiej Międzychodu¹⁵ o zdjęciu ochrony pomnikowej z obiektu. Projekt uchwały zgodnie z art. 44 ust. 3a uoop, uzgodniony został pozytywnie z RDOŚ¹⁶

(dowód: akta kontroli str.)

31. W celu realizacji programów i kampanii informacyjnych dotyczących ochrony przyrody, w tym lokalnych wartościowych obiektów chronionych, Gmina zawarła porozumienia z Nadleśnictwem Międzychód, oraz Centrum Animacji Kultury w Międzychodzie. Porozumienie dotyczyło organizacji konkursów i działań edukacyjnych mających na celu propagowanie zasad ochrony przyrody, zrównoważonej gospodarki leśnej, historii Puszczy Noteckiej, rozbudzania i rozwijania zainteresowań przyrodniczych oraz podnoszenia świadomości ekologicznej. Wydano m.in. foldery „Dolina Kamionki” i „Międzychód”, Przewodnik Pojezierza Sierakowsko-Międzychodzkiego, mapę turystyczną a dla dzieci leśne kolorowanki.

(dowód: akta kontroli str.)

32. Rafał Ciszewicz Z-ca Burmistrza wyjaśnił, że w latach 2015-2017 (I półrocze) nie występowały konflikty z właścicielami gruntów, na których zlokalizowana są lokalna forma ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.)

33. Do Biura Rady w kontrolowanym okresie nie wpłynęły wnioski mieszkańców, organizacji społecznych lub innych podmiotów o utworzenie lokalnej formy ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.)

34. Z-ca Burmistrza podał, że: „W badanym okresie nie występowały konflikty z GDOŚ i RDOŚ dotyczące lokalnych form ochrony przyrody”.

¹⁴ Na wniosek Nadleśnictwa Międzychód z dnia 21.12.2016 r., wydana została zezwolenia decyzja RKS.6131.301.2016 z dnia 20 stycznia 2017 r.

¹⁵ Nr XXXII/298/2016 z dnia 8 listopada 2016 r.

¹⁶ WST.623.29.2016.KS.1 z dnia 26 października 2016 r.

(dowód: akta kontroli str.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Gmina zgodnie z prawem przeprowadziła likwidację lokalnej formy ochrony przyrody. Uchwała o likwidacji ochrony pomnikowej grupy trzech drzew, uzgodniona została w wymaganym terminie z RDOŚ. Jako dobrą praktykę wskazać należy współpracę Gminy z Nadleśnictwami, w zakresie prowadzonych przeglądów i kontroli lokalnych form ochrony przyrody będących w ich nadzorze. Oględziny użytków ekologicznych oraz pomników przyrody potwierdziły ich prawidłowe oznakowanie oraz właściwe prowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych. NIK pozytywnie ocenia zakres i formy działalności informacyjno-edukacyjnej o występujących na obszarze Gminy lokalnych formach ochrony przyrody.

3. Legalność i gospodarność wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na działania związane z zachowaniem lokalnych form ochrony przyrody

Opis stanu
faktycznego

35. W 2015 r. ze środków zgromadzonych z kar i opłat za korzystanie ze środowiska wydatkowano 809,3 tys. zł, w tym na zabiegi pielęgnacyjne drzew 29,6 tys. zł, na opracowania i ekspertyzy dotyczące ochrony środowiska 7,1 tys. zł oraz na prace interwencyjne w kwocie 3,7 tys. zł, (dot. korekty korony drzewa i usunięciu posuszu lipy drobnolistnej wchodzącej w skład grupy drzew pomników zlokalizowanych w obrębie Nadleśnictwa Międzychód). Ponadto wydano m.in. 198 tys. zł na utrzymanie zieleni oraz 54,8 tys. zł na wspieranie zadań proekologicznych.

W roku 2016 z ww. środków wydatkowano 1.221,0 tys. zł, w tym na zabiegi pielęgnacyjne drzew 38,0 tys. zł, na opracowania i ekspertyzy dotyczące ochrony środowiska 6,3 zł oraz na ekspertyzę dendrologiczną drzewa pomnikowego 1,5 tys. zł. Z ww. środków utrzymywano m.in. zieleni za 223 tys. zł oraz wspierano działania proekologiczne w kwocie 41,5 zł.

Na 2017 r. zaplanowano wydatki w wysokości 2.216 tys. zł, w tym na zabiegi pielęgnacyjne drzew 30,0 tys. zł oraz na opracowania i ekspertyzy dotyczące ochrony środowiska 20,0 tys. zł. W I półroczu 2017 r. na utrzymanie zieleni i zagospodarowanie nowych terenów wydatkowano 62,1 tys. zł oraz na wspieranie zadań proekologicznych 97 tys. zł. W I półroczu 2017 r. nie wydatkowano środków na lokalne formy ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

36. Środki przewidziane w planach finansowych Gminy, na działania dotyczące lokalnych form ochrony przyrody, wykorzystano zgodnie z przyjętymi założeniami.

(dowód: akta kontroli str.

37. Skarbnik Anna Andrałojć wyjaśniła, że Gmina posiada środki, które można przeznaczyć na lokalne formy ochrony przyrody, wskazywane przez pracownika odpowiedzialnego za realizację zadań z zakresu ochrony środowiska. Nie było przypadków braku środków na tego rodzaju działania.

(dowód: akta kontroli str.

38 i 39. Wydatki na lokalne formy ochrony przyrody pokrywane były z kar i opłat za korzystanie ze środowiska. W kontrolowanym okresie Gmina nie uzyskała dotacji oraz innych środków zewnętrznych na lokalne formy ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

40. W latach 2015-2016 podmiotom zewnętrznym zlecono wykonanie zadań dotyczących lokalnych form ochrony przyrody¹⁷, o wartości odpowiednio 3,7 tys. zł i 1,5 tys. zł. Środki te wydatkowano zgodnie z wewnętrznymi regulacjami obowiązującymi w Gminie¹⁸.

(dowód: akta kontroli str.

41. Nie stwierdzono działań, które nie przyniosłyby zamierzonych efektów w zakresie lokalnych form ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykorzystanie środków przeznaczonych w budżecie Gminy na lokalne formy ochrony przyrody. Ich wydatkowane przyniosło zakładane efekty a zakres zleczanych zadań nie wymagał stosowania ustawy z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹⁹ i był zgodny z wewnętrznymi regulacjami obowiązującymi w Gminie..

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁰, wnosi o:

1. Rzetelne sporządzanie sprawozdań statystycznych dotyczących lokalnych form ochrony przyrody.
2. Dokumentowanie działań kontrolnych dotyczących zachowania lokalnych form ochrony przyrody.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia września 2017 r.

¹⁷ Wykonanie ekspertyzy dendrologicznej drzewa pomnika przyrody tomografem dźwiękowym oraz korektę korony oraz usunięcie posuszu lipy drobnolistnej.

¹⁸ Zarządzenia nr KJ.120.31.2016 Burmistrza Międzyczodu z 16 grudnia 2016 w sprawie Regulaminu udzielania zamówień publicznych nieprzekraczających 30.000 Euro.

¹⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 1579.

²⁰ Dz.U. z 2017 r., poz.524

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler

Dyrektor

Ryszard Kokociński
Główny specjalista k.p.

z up. Grzegorz Malesiński
Wicedyrektor